

1359

7. VIII 7



















արտայայտել են ժողովրդի թե՛ անհի-  
ցատնային, բայց անխորհուրդ ունեցող  
և ձեռնադրութիւններով  
Թուրքիոյ թուրքական հարցի վերաբերեալ  
մէջ լինելով հայտնի էր, որ հայտնի  
հաստատութիւններն, որոնք կատարուեցան  
են հայկական հարցի ասպարէզում, և  
այն արտադրութիւններն, որոնք  
տեղի ունին էլ միմիայն, 4. Պայտն  
և հայկական դատութիւններում, Սե-  
նթեմբարականները, ինչ որ կարող էինք:  
Մենք ծանօթացրինք ընթերցողներին  
նաև այն դիմումներն, որոնք, որ արել  
էր Պայտնայում արդող հայ դատա-  
ւոր և որոնք մասին հարողներ էր Չո-  
պանիս:

Թուրքական հարցի վերաբերեալ  
կատարուեցան հայկական հարցի ա-  
ռիթմով դասուում է ներկայումս Պա-  
րլամենտ, ուր նա հրապարակեց է Պորտ  
նուպար փայլուն կողմից, որի նախա-  
դաստիարակումը խորհրդակցութիւններ են  
կատարուում հայկական հարցին հաջա-  
տակարամբ ընթերցող արդող դիմումնա-  
դիտական աշխարհում:

Ա. Գ.

ՀԱՅԿԱՆ ՀԱՅԿԱՆ ՀԱՅԿԱՆ

4. Պայտն հետադրում են, որ դրո-  
թիւնը հայկական գաւառներում մնում  
է նախկինը: Տեղի են ունենում կողո-  
պտեղներ և սպանութիւններ: Գիւրգ  
շէյխները բացարձակ, Բալաններին հա-  
մար կամաւորները պատրաստելու ա-  
նուան տակ, կազմակերպում են ջար-  
դարարներ իմբեր:

4. Պայտն ֆրանսիական և անգլիա-  
կան զենայնորդները այցելեցին նախկին  
պատրիարք Օրմանեանին և գրողներին  
նրա հետ, անդժամ դրութեան մասին:

Եւրոպա մեկնեցին 4. Պայտն մի  
խումբ հայազգի հրապարակաստներ  
Հայաստանի ինքնավարութեան հարցը  
յարուցանելու նպատակով:

Երբ 4. Պայտն միմիայն խոր-  
հուրդը երեք օր առաջ նիստ էր կա-  
յացել արաւմիկ դրութեան ընդու-  
թեան համար, ստացվեց Պետերբուրգի  
Թուրքացի դեսպան Քուրբան-փայի  
հետագիրը, թէ Ռուսաստանը Թուրքիա-  
յի լուրջ ուշադրութիւն է հրահրում  
Աստուխայի կացութեան վրա և պատ-  
նում է, եթէ Թուրքիան մերժէ, ինքը  
իր վրա վերցնել ըրիտանկաների  
պաշտպանութեան գործը:

Ինչպէս խոսում են Պետերբուրգի  
զինանկարական շրջաններում, Թուր-  
քիան խորհուրդ է մուսաւաթին մի  
շարք զինուորական պարսկական սահմա-  
նում, եթէ Ռուսաստանը չը բարձրաց-  
նէ աւտոմատ Հայաստանի խնդիրը:  
Դրան է պատասխան Ռուսաստանը  
յայտնի Թուրքիային, թէ նա կանգ  
չի առնելու ծաղրանք միջոցների ա-  
ռաջ՝ Աստուխայի ըրիտանկաների  
պաշտպանութեան համար:

Բիթլիսի ընդդէմ յեղապետներ ժո-  
ղով որոշեց պահանջել Թուրքիայից  
անկախութիւն տալ ընդդէմ ժողովրդին  
և զինել Ռուսաստանին խնդիրով առ-  
նել ընդդէմ իր հովանաւորութեան  
ներքոյ:

ԲԻԹԼԻՍԻ ԵՐԵՎԱՆԻ

ACTA, NON VERBA

(ՅԱՐԺ ԵՄ ԵՄ ԵՄ)

Երբեք հազար տարի, դուք և աւելի,  
մարդիկ սովորել են ամեն տարւոյ սկզբին  
իրար ասել այն և արա նման խօսքեր: Եւ  
միայն ասում են, իսկ գործով կամ ոչինչ  
չեն անում, կամ թէ հարաւան են անում:  
Մարդու համար էն ամենից զխառն  
իր անողութիւնն է, որը է հարկէ մի  
բարձրագոյնութիւններին չէ նպատակում  
ու գալիս մեր մէջ ցցվում, իբրև այդ բա-  
րձրագոյնութիւններին հետևելու Ունեցած  
անողութիւնը պէտք է պահել-պահպանել,  
իսկ չունեցածը, պէտք է ձեռք բերել: Արդ՝  
այս բոլորը միայն խօսքով չէ կատարում,  
այլ սկստեմանով գործով, իսկ սկստեմա-  
տիկ գործը անկում է մտքով, աշխատան-  
քով և բարի կամքով:

Որ մարդիկ իսկապէս միայն խօսքով  
են արտայայտել ու զեն արտայայտում են  
այդ տարեկանները: Բարձրագոյնութիւննե-  
րը—գրեթէ մեղմում այդպէս է—թող տուր,  
ընթերցող, առաջ ընդուն մի քանի ժողո-  
վրդական հիւանդութիւնների նկարագրեր,  
մի նկարագիր, որ ցոյց է տալիս, թէ հի-  
ւանդութիւններն ասելի ծրագրած թափով  
են գործում մեր անողութիւնը: Երբեք  
ու համար, քան թէ մենք նրանց հալածե-  
լու կամ չնչաջանալու գործում:

Արդիւ-կարգերին Թալեմ-թէյը նախա-  
գրուողները, թէ հայկական անկախ  
ձգտումների իրականացման դէպքում  
Թուրքիայի ընդդէմ իրարեւր նորայն կոչա-  
նան: Արդիւ-կարգը պատասխանեց  
թէ ընդդէմ չեն կամենում կապել  
իրանց բազմը որևէ զարգացման կու-  
սակցութեան հետ, բայց պատրաստ  
են թափել իրանց արիւնը ամեն մի  
թուրքական կառավարութեան համար,  
որ ուշադրութեան կանչէ ընդդէմ ժո-  
ղովրդի օրինական շահերը:

Բիթլիսի շրջանում Ալա-բէյը ժամ-  
դարներով շրջում է գիւղերը և ստի-  
պում է հայերին կերակրել ձիերին և  
մարդկանց: Բիթլիսի շրջանում աս-  
պատակում են:

Մուշում մի հայ դպրոցական 18  
տարեկան՝ մի Թուրքի տանը ենթակի-  
վեց տանջանքների և մեռաւ:

Բ. Դուրը, ինչպէս հետադրում են  
4. Պայտն, պատուիրապետը Պետեր-  
բուրգի Թուրքացի դեսպանին խնդրել  
ուսուց կառավարութեանը չը յարու-  
ցել դեսպանների վնասագողութիւնը հայ-  
կական հարցը, խոստանալով դրա փո-  
խ:

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ

ՇՈՒՐԸ

(Պետերբուրգի Հնո. Գործ.)

30 դեկտեմբեր

Հոնոն.—Բէյտէր գործակալութիւնը  
հարցրեւ է, որ եթէ Թուրք ինքու-  
նեքը դեռ չեն մեկնել, անպակած կը  
մեկնեն մի քանի օր յետոյ, եթէ դա-  
նակցեցին չը զիջեն Պետ. Հնո. Կոր-  
ծակալութեան թղթակցի տեղեկու-  
թիւններին համաձայն, Թուրք ինքու-  
նեքը մեկնելը դեռ վճռված չէ և կա-  
ված է ամբողջապէս Բ. Դուր հրա-  
նահանգից: Այսպիսով բոլորքու-  
միայն բարձրութիւններից և մեծ պե-  
տեղութիւններին համաձայնութեան բա-  
ցակալութիւնները:

Չը նախած մի քանի շրջաններում տե-  
րող յոռետես տրամադրութեանը, ընդ-  
հասուր կարծիքն այն է, թէ բոլոր-  
ութիւններն վէճը կը շարժվի փոխա-  
դարձ զիջումներով: Այդ հարցում և  
հայտնի էր բազմակողմանի մէջ  
ամեն ինչ կախված է մեծ պետե-  
լիւնների փոխադարձ համաձայնու-  
թիւնից: Ան այժմ, Թուրքակալութեան  
թղթակցի տեղեկութիւններին համա-  
ձայն, համաձայնութիւնը անխափառ  
է, վախճանը սպասում է նպատա-  
ւոր ընդհանուր խաղաղութեան հա-  
մար: Մամուլը անպայման է խօսում  
ընդմիջական պահանջների մասին:

Սոֆիա.—Իօնէպետի այն յայտարա-  
րութեան առիթով, որ եթէ չը լինէր  
Լուսինիան չէզոք դաշնակցներ յո-  
թութիւնը անսարսի կը լինէր, «Մի-  
քը» ասում է, որ չէ կարելի այդ ար-  
գումանքը ընդունել իբրև միջազգայն  
քաղաքականութեան սկզբունք: Բու-  
միսիան, համալրելով ըրիտանկաների  
ազատագրվելու թուրքական ընկալա-  
լիւններից, պէտք է միմիայն դաշնա-  
կցներին, այն ժամանակ Թուրքիան  
հաւանորէն՝ կը զիջէր պահանջներին  
առանց պատերազմի Բուսինները կա-

խաբէն ամեն տեսակ արտոնութիւններ,  
առանձնաշնորհներ և ուսական ա-  
ռուարի կոնցեսսիաներ Սե.Մովսիս Թուր-  
քական մասում:

«Մոսկ. Դաշն»-ի № 228-ում արդ-  
ված է «Հայկական հարցը» վերաբերով  
մի յօդուած որի մէջ մեղադրելով  
յօդուածագիրը Վաշինգտոնի կու-  
սակցութեանը Թուրք չորսինստ երի-  
տասարդ Թուրքերին հետ դաշն կապելու  
մէջ, որոնք դիմումաբ աչք են փակում  
Հայաստանում կատարվող բարբարո-  
ւութիւնների առաջ, Թուրքացի պատ-  
նումը հարաւոր է գտնում միայն  
եւրոպական դիպլոմատիայի ձեռքով:

Արանայում տարածվեցին յուզիչ  
լուրեր, թէ պատրաստվում է հայկա-  
կան շարք: Հայ եպիսկոպոսի բողոքին  
Բ. Դուրը հրամայեց փոխարինել մահ-  
մեղապան նահանգապետին հայով:

Լոնդոնում խօսում են, որ Թուրքե-  
րի յամառութեան շարունակութեան  
դէպքում Ռուսաստանը լիազորութիւն  
է ստանալու մեծ պետութիւններից  
գրաւել Թուրքահայաստանը:

ընդ են ցաւել, որ թողին նպատակաւոր  
բուհէն, և ոչ թէ պէտք է պահանջեն  
բոլորական հացի մի մասը:

Հոնո.— Արժանանաւատ տեղեկու-  
թիւնների համաձայն, Թուրքակալութեան  
թղթակցից հարցրեւ է, որ Խոսկիան  
անկողնորէն ձգտում էր ազդել Աս-  
տուխայի վրա, որպէսզի Սիլեստրի  
անցնէ Չերնոգորիային, սակայն Աս-  
տուխայի վճռական դիմադրութեան  
պատճառով Խոսկիան, որ Խալափի  
համաձայնութեամբ պարտաւոր է  
պաշտպանել Սիլեստրի անձեռնմխե-  
լիութիւնը, ընդունեց աւստրիական  
տեսակետը: Կարծում են, որ Աստուխայ  
և Խոսկիան կը կապեն կոմպրոմիս:  
Սիլեստրը կը մնայ Ս. Բաքիային, Չեր-  
նոգորիան կը անանայ բաւականին տա-  
րածութիւն մերձակայ պողոտան հո-  
ղից:

Վիեննա.—«Կոր. Բիւրոյին» հեռա-  
գրում են Բուխարէստից, որ բոլոր-  
ական կառավարութիւնը պաշտոնա-  
պէս տեղեկացրեց Լուսինիային, թէ  
Դուրէյին յանձնարարված է վերական-  
լիցված բանակցութիւնները Հոնոնի  
րուսիական դեսպանին հետ: Այս հան-  
գամանքում վերջին ժամանակներս  
տեղեկված լարված դրութեան թու-  
լացումն է նկատվում տեղեկի շրջան-  
ներում:

4. Պայտն.—«Իկոմար» ընկերով բու-  
միսիական գիւնդական նախկին մի-  
նիստը 4. Պայտն գալը յոյս է տա-  
ծում, թէ մինիստրը, վերադառնալով  
հայրենիք, կը տանէ իր հետ պայմա-  
նագիր Թուրք-բուսինական դաշնակցու-  
թիւն կապելու մասին:  
Քիւմուրի փայտի երկը ընդունեց մի-  
նիստին: Տեսակցութիւնը տեղեկ երկու  
ժամ:

Ալեք.— Պաշտոնական օրգանները

զեղծութիւն, ոչ էլ այլ պատճառ: Մի խոս-  
քով տուրքերուօրը պահում է անխա-  
նայն, արմատախիւ է անում հասարակութիւնը և  
ցեղին տրամադրեւ դարձնում իր հարուած-  
ներին:

Տուրքերուօրը մասին չեղարացնում  
խօսքը. որա մասին իմ գրածներս ծանօթ  
են «Մշակի» ընթերցողներին:  
Բժ. Արտաշէն Շիւան \*)  
(Զեյթը միւս անգամ)

ԵՐԶԱՆԿՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԸ

(Իւլիա Բեղրդույան)

Զակատագրերի Մեծ Մատենանում նախա-  
ամանված էր, որ այդ կենը երջանիկ  
կենաց կ'ուր ունենայ:

Եւ ինչպէս որ նախասահմանված էր,  
այնպէս էլ եղաւ, բայցը առաւօրէն ար-  
ժանացրեց նրան հարուստ պարզեցնել,  
բայց Սերովբէն և Բերովբէն, որոնք միշտ  
իրանց ծննդի վրա էին պահում Մեծ Մա-  
տենան, երբէք չէին լսել դեռ նա, որ, գտնէ,  
մի անգամ էլ է երգէր այդ կենը երջա-  
նութեան երգը, որը պէտք է երգեն բոլոր  
բաղդուրները:

— Ինչու նա չէ երգում իր երգը—հարց  
էին տալիս նրանք իրար:

— Եւ ինքը գեղեցկութիւնը պարզեցի  
նրան, երբ նա դեռ օրորողում էր—ասաց  
Բերովբէն:

— Եւ այդ գեղեցկութիւնը փառքով  
պատկեց, —ասում էր Սերովբէն—հերքելու:

\*) Անցեալ տարվա ընթացքում «Ժողովրդական»  
թիւնը վերադրող յօդուածներ կը շարունակվեն  
«Մշակի» էջերում և ապա լիամաս պատմական մա-  
սին ասելի մանրամասներ կը խօսեն:

յայտնում են, որ եթէ մեծ պետու-  
թիւնները ցանկանան վերադարձնել  
Եգիպտոս կղզիները Թուրքիային, այն  
դէպքում հարկ էր լինէր զէնք գործա-  
դրել, որպէսզի կղզիներից արտաքուլն  
նրանց ազատարարները:

Բելգրադ.— «Մամուլագրական» կը-  
տարում է Բուսինիային, որ սա պա-  
հանջում է ուղղել բոլորա-րուսիա-  
կան սահմանները իրեք բոլորական  
պատերազմի րօպէին և դիմում է դո-  
րաժողովի: Փոքր պետութեան այդ-  
րինակ գործելակերպը նորիսկ վտան-  
գաւոր է:

ՎԵՐԶՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հնո. Գործ.)

28 դեկտեմբեր

Պարիզ.—Եկա Սուլթանիօօլը Պուսն-  
կայէն նախաճաշ տուեց ի պատիւ  
Սուլթանիօօլի Միլէթայի և գեներալ  
Փոֆրի ներկայութեամբ:

Սուլթանիօօլը ընդունվեց Պարիզից  
Երևանի պալատում: Նա յայտնեց  
«Ճանի» թղթակցին ռուսական դորքի  
փայլուն վիճակի մասին, որի ոչոքը  
բուսականից զարգացան վերջին տարի-  
ները:

Պ. Հ. Գ. Թղթակցը լիազորված է  
կատարական հերքելու Սուլթանիօօ-  
լի չեղած յայտարարութիւնները ար-  
տաքին քաղաքականութեան մասին  
«Մատենի» թղթակցին:

Ժամը 9 լին Սուլթանիօօլը մեկնում  
է Պարսկաստան: Առաւօտեան նա այ-  
ցելեց Սիլեստրին:

Ջիւզեպպէն մինիստր նշանակեց  
Լէրէյը: Ֆինանսների ստատուսկո-  
տարի օգիական Բենարը նշանակվեց  
գաղութների մինիստր:

Միլէթայի հրաժարականը ընդունվեց:

Պարիզ.—Հաւանք գործակալութիւնը  
հերքում է այն լուրերը, թէ Միլէթա-  
յը թողնում է գիւնդական մինիստրի  
պաշտոնը: Միլէթան մտադիր է պար-  
լամենտին ներկայացնել գնդակա-  
նային դէ-վալմին վերատն գիւնդա-  
կան ծառայութեան կոչելու հարցի ա-  
ռիթմով, որ յուզումը առաջ բերեց  
արմատական շրջաններում, որովհետեւ  
Պարիզ-Դէ-վալմը իբրև վիշա կարեւոր  
դեր խաղաց Դիւլիօլի առաջին դա-  
տարարութեան մէջ:

Հոնոն.—Ուժեղ ձինսխառն մրրիկ-  
ները գիւնդականում են մարդաստ-  
ու ապստամբար գնացների երթե-  
ւեկութիւնը: Կան շատ մեռածներ:

Բիւստիանիա.—1913—1914 թ. թ.  
պետական երկուստի հաշուեկշիւն է  
149,676,300 կոս, սովորական եկա-  
մուտներն ու ծախքերը կազմում են  
139,450,000:

Հոնո.—Մովսիսի մինիստրի Տարէն-  
ու գնալը բացարձակ է նրանով, որ  
կառավարութիւնը մտադիր է Տրիպո-  
լիտանը դարձնել ծովային ուժեղ  
նազմակէտ Յանիական ծովում:

Պէլին.—Ռուսաց կառավարութիւնը  
տեղեկացրեց չինականին, որ նա ան-  
հրաժեշտութիւն չէ տեսնում այլ ևս  
յիսթաճելու: Ռուսաստանին հասանե-  
լիք բոլորեան վարձարութեան մի  
մասի վճարումը, որովհետեւ թէ և Չի-  
նաստանը մասնանջում է դրամի պա-

ցի նրան անուշ ընդունեց սիրոյ և երկ-  
րարութեան: «Այդ» ինչու մինչև այսօր էլ  
չէ լսվում նրա երգը:

Եւ Սերովբէն ու Բերովբէն, ամպի վրա  
դնելով Մեծ Մատենան, գնացին ծուր խո-  
նարելու Անիսաբարձրի գահի առջև:

— Տեր, երկը վրա մի կեն կայ,—ա-  
սաց Սերովբէն—որի կենքը շողողում է  
բաղդարութիւնից: Նա արդէն հասել է  
այն բարձրութեան, որտեղից այլ ևս սկսում  
է դէպի ցած թեգլել մարդկային բազմի  
անիւր, սակայն մինչև այժմ էլ նա դեռ եւ  
չէ երգել իր երջանկութեան երգը:

— Նա պէտք է երգէ անպատճառ այդ  
երգը, եթէ միայն Մեծ Մատենանում նա-  
խաանհանված է այդ մասին,—ասաց Աս-  
տուան:

— Նա ականջ է դնում ուրիշների երգե-  
րին, իսկ իր ընթերցանները միշտ պահում է  
դրոյ: Նա ընտանացի է նախ ուրիշների  
բաղդարութեանը, մտաւայով հրձկն իր  
սեփականից: Դեռ համար է, որ նրա իբրեւ  
ստում չը կայ խնդրութեան առաւելութիւնը:  
որը ուրիշ բաղդար մարդկանց արտում  
դառնում է երջանկութեան երգ:

— Եթէ արդէն Լ. թիւրք երգի և դուրս  
կորցի նրա սիրը—հրամայեց Աստուան:

— Նա այնպէս գնալիք է—հրամայեց  
Սերովբէն:

— Թո՛ղ ու արա այն, ինչ որ ասում  
են քեզ: Տուր, նրա սիրը մարդկանց,—  
կրկնեց Անիսաբարձրան:

— Մարդիկ ունաստիկ կը տան, կը արո-  
բեն նրան,—չիջաց Սերովբէն:

— Այն, նրանք կը արորեն այդ սիրը,  
—ասաց Աստուան,—բայց այդ դէպքում  
նա կը դառնայ անպատկառ:

գաւոր է: Բուսինիան իր շահերի պատ-  
ճառով պէտք է բարեկամ մնայ քալ-  
կանեան դաշնակցութեան հետ:

Սոֆիա.— Գեներալ-պարի կարգա-  
դրութեան համաձայն, Մարմայի ծո-  
վափի այն մասը, որ գրաւել են բու-  
զարները, պաշտպանվում են ականե-  
րով:

«Միքը» կարծում է, որ Բուսինիան  
իր պահանջները միմիայն Բազարա-  
յից չը պէտք է անէ, այլ արտական  
արդարութիւնից դրովմա՝ նա այդ պա-  
հանջները առաջարկելու ամբողջ քալ-  
կանեան դաշնակցութեանը:

կատուութեան վրա, սակայն ամենքին  
յայտնի է, որ նա ներկայումս մեծ  
զուստան է ծախսում զէնքեր գնե-  
լու և գործեր կազմակերպելու ու տե-  
ղադրելու վրա:

Նախագահի հրովարտակով երկու  
պալատները դուրսարկելու են մայրա-  
քաղաքում մարտին:

Բելգրադ.—«Պրէս բիւրօն» հերքում  
է այն տեղեկութիւնը, թէ իբր Դիւ-  
րում ալբանները ոչնչացրել են երկու  
ներք գործարար:

Ալեքս.—Թուրքական հաւատարմը  
առաւօտեան դուրս եկա Դարդանէլից:  
Յունականը անմիջապէս ընդառաջեց  
նրան: Թուրքները, չը պատասխանելով  
յոյների կրակին, անացան:

Տոկիո.—Արաւմէյն գործերի մինիստ-  
րութիւնը հերքում է այն լուրերը,  
թէ կարենէտը մտադիր է անիւր քա-  
ղաք



This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some faint smudges and discoloration, characteristic of old paper. The left edge of the page is bound into a dark, possibly black or dark brown, inner cover material. There is no text or other markings on the page.



Типографія канцеларіи Намѣстника Его Императорскаго Величества по военнымъ дѣламъ